

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07332

BIREBIDZSHAN

Z. Weinper

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

25/11/16 13
Time

1/2/17
Time

1/2/17
Time

ז. וויינפערס
אַנדערע ביכער:

„געקליבענע לידער“
מיט אַ פּאָרײַדע 19
משה לייב האַלפּערן
1932

„אידישע שריפטשמעלער“
וועגן 'ווגע דיכטער און נאָך'
וועליסטן
1933

„אונטערוועגנס“
לידער
1934

In English:

At the Rich Man's Gate
(Poems)

Translated by
Morton Deitch
Introduction by
Isidor Shneider
1 9 3 5

ב י ר ע ב י ד ז ש א ן

119

ז . ו ן י י נ פ ע ר

פּאַרלאַג

„קולטור צווייג“ ביים איקאַר

ק	ר	א	י	ו	נ
1		9		3	5

POSY - SHOULSON PRESS
19 W. 21st St., New York

אינהאלט

7 פאַר ווערטער
9 גוט מאַרגן
13 אַרויסט מיט די פּאַקעלן
15 פון מאַסקווע ביז נויאַרק
17 ערשטע פּיאַנערן
19 סאַוועט מיט סאַוועטן
25 אַקשאַנעסדיק
27 לעגענדע
29 בעציבער
31 היינט שניידט מען דאָרט היי
35 קאַלווירט
37 אונדזערע טייכן
39 אַ מוסטער געריכט
42 אין גומענע שטיוול
46 ניי־ידיש
51 אונדזער שאַכן יאַפּאַן
54 די בריק צום צוריק
62 פּריילעך

אַ פאַר ווערטער

אין אַט דער זאַמלונג גייט אַרײַן אַ טײל פון מײנע לידער דורך וועלכע עס קומט צום אויסדרוק מײן אויפנע-
מען די אַוטאָנאָמישע געגנט, וואָס דער סאַוועטנפאַרבאַנד
האַט אָפּגעטײלט פאַר די יידישע מאַסן אין בירעבידזשאַן.
דער נאַמען „בירעבידזשאַן“ איבער אַט דער זאַמלונג
איז עפּשער נישט דער סאַמע פּאַסיקסטער, ווייל נישט
דאַס לעבן גופּע, אַט אַזוי, ווי עס איז אין יענער געגנט,
וואו אונדזער פּרימאַרגן גייט איצט אויף אַזאַ געלייטער-
טער, קומט צום אויסדרוק דורך די לידער, נאָר עס איז
די זעלישע פּרייד אין מיר צו דער גרויסער היסטאָרישער
געשעעניש, וואָס גייט דורך זיי אויף, אָבער דער נאַמען
„ ב י ר ע ב י ד ז ש אַ ן “ איז מיר אַזוי אייגן און טײ-
ער, אַז אײך קאָן זיך בעשום אויפן נישט פאַרגינען אים
נישט צו האָבן אויף דעם שאַרבלאַט פון אַט דער זאַמלונג.

איך צערטל אין זיך די האַפנונג אינגיכן צו זיין דאָרט.
נישט נאָר זיך צוקוקן צום לעבן, וואָס גייט שוין איצט
דאָרטן אָן, נאָר טאַקע מיטלעבן מיט דעם און דעמלט וועט
מיין זאַמלונג דערשיינען אין אַ פאַרגרעסערטער אויסגאַבע
און דער נאָמען וועט אינגאַנצן באַרעכטיקט ווערן.
איך באַדאַנק די כאַוויירים **העריטאן** און **שולמאַן**, וואָס
האַבן פאַרגעשלאָגן צו דער פאַרוואַלטונג פונעם „קולטור־
צווייג“ ביים „איקאַר“ אָט די זאַמלונג אַרויסצוגעבן און
אויך באַדאַנק איך די פאַרוואַלטונג, וואָס האָט דעם פאַר־
שלאַג איינשטימיק אָנגענומען.
דער געדאַנק, אַז אויף דער זעלביקער פאַרוואַלטונג־
זיצונג זיינען געווען די כאַוויירים שריפטשטעלער : **אַפּאַ־**
טאַשו, **גלאַזמאַן**, **לאַפּין** און **ל. שאַפּיראַ**, גיט מיר גרויס
פרייד.

ז. וויינפער.

גוט מאַרגן

עס איז אַזוי פּראָסט,
פאַרוואָס זשע דער ציטער ?
דער פּראָסט האָט געלאָזט,
פאַרשטילט דאָס געוויטער.

אַט זעט, ווי עס שיינט
די זון דורך די שויבן, —
עס ברענגט אונדז דער היינט
פולע עמער מיט גלויבן.

אַ כאַלעם דורך יאָרן
נישט אויפגעהערט וועבן, —
דער כאַלעם געוואָרן
איז לעבעדיק לעבן.

נאָר גיין מיט די פיס
איז שווערער פון שוועבן
און כאַלעמען איז
פיל גרינגער פון לעבן.

דערפאַר אַזאַ ציטער,
דערפאַר אַזאַ וואַקל, —
די שווערע געמיטער
נישט זעען דעם פאַקל:

לאַמיר צינדן מיט גלויבן
אין אַלעמענס אויגן,
זיי ווייזן, ווי עס הויבן
זיך קוימענס און סטויגן.

זיי ווייזן, ווי כאַלעם
האַט לעבן באַקומען,
זיי ווייזן, ווי כאַלעם
האַט האַמער גענומען.

דער האַמער ער רוט נישט,
שפּרייט שטיין איבער בלאַטע,
וואָס דער האַמער דערטוט נישט,
דערענדיקט די דלאַטע.

פינגער, וואָס פּלעגן
בלויז קרייזלען די פּייעס, —
ווי פּלינק זיך באַוועגן
איבער פּערדישע שלייעס.

פינגער, וואָס פּלעגן
די שטערנס זיך רייבן, —
ווי פּלינק זיי באַוועגן
די טראַקטאָרס ביים טרייבן.

פון אויפבוי די פּונקען
אין נאַכט זיך צעשלאַגן, —
וואָס נעכטן געהונקען
קאָן לאַסטן היינט טראַגן.

דאָס לעבן איז שענער
פון כאַלעם פאַרבאַרגן, —
עס קרייען די הענער,
זיי זאָגן גוט־מאַרגן !

אַרויסט מיט די פאַקלען

נישט איצט איז די צייט אויף צו וואַקלען,
נישט איצט איז די צייט פאַר קיין ספייקעס, —
עס איז דאָך אַן אומזין צו מאַכן סאַכאַקלען,
ווען וואָגן מיט מאַסע ביים אָנהויב פון וועג איז.

דער וועג איז אַ האַרטער, דער וועג איז אַ שווערער,
נאָר ער וועט פון רייד דאָך לייכטער נישט ווערן, —
דאָס פינגער געדריי אין דער לופט אין דער לערער
איז גוט פאַרן באַטלען צו ציילן די שטערן.

אַז אונדז איז אַ ערד דאָ געגעבן געוואָרן,
באַדאַרף מען פאַרדינען די ווערט זי צו האַבן, —
עס איז נאָך נישט קיינמאַל קיין ווייץ און קיין קאַרן
געוואַקסן אָן אַקערן, זייען און גראַבן.

פארשטיינערט דאָס אָרט ? מיט די נעגל צעקראַץ עס,
מיט אייגענעם שווייס מאַך עס ווייכער און האָב עס, —
עס האָבן נישט איינמאַל פאַרטריקנטע מאַצעס
געגעסן אין וועג אונדזערע זיידעס און באַבעס.

מען דאַרף איצט צעמענט פאַר אַן אויוון צו באַקן,
מען דאַרף איצט אַ האַק אויף צו בויען אַ שייער.
מען דאַרף איצט אַן עמער צו שעפן אַ טרונק אַ געשמאַקן
און מוטיקע לידער פאַרן אַוונט ביים פייער.

מען דאַרף איצט אַן אַקסל, אַ האַנט און אַ שולטער,
מען דאַרף איצט דאָ אייליקע טריט אויף צו טרעטן, —
עס יערט אַזוי לאַנג אונדזער טייג אין דער מולטער,
און וואַרט אַלץ אויף הענט, וואָס זאָלן צעקנעטן.

נישט איצט איז די צייט אויף צו וואַקלען,
נישט איצט איז די צייט פאַר רייד, רעדערייען, —
אַרויסט אויף די וועגן און צינדט אַן די פאַקעלן
אַנטקעגן דעם לעבן, דעם נייעם, דעם פרייען !

פון מאַסקווע ביז נויאַרק

911] מאַסקווע ביז נויאַרק און נאָך ווייטער
צעטראַגט זיך די בסורע און רופט אויפן קאַל, —
ביז אַהער, אַ פונק אין יעדערנס שייטער
און איצט אייגענער פלאַם אויף באַרג און טאַל.

דער אייביקער, ווינטיקער וואַנדערער
אויף אַלע וועגן, וואָס זיינען פאַראַן, —
ער שפּאַנט איצט באַנייט, גאַר אַן אַנדערער
אויפן וועג קיין בירעבידזשאַן.

פון ווינטיקן, ציללאַזן וויכער
צו אַרבעט און אויפבוי אויף לאַנד, —
דער וועג איז אַ שווערער, נאָר זיכער,
ער ווערט געפירט דורך סאַוועטנפאַרבאַנד.

פון מאַסקווע ביז נויאַרק איז נאָך ווייטער,
מען הערט און מען שטיינט, נאָר מען גלויבט, —
דער יידישער מענטש אַ באַנייטער
פאַרריכט, וואָס געווען איז צעשטויבט.

דער איד אויף דער ערד די צעאַקערטע,
דער איד אונטער אייגענעם דאָך
מיט לידער ביי שייטערס צעפלאַקערטע,
דער איד אויף זיין אייגענער שפראַך.

דאָס איצטיקע דייטשלאַנד נאַציסטישע
אין פאַרגאַפונג דעם אויער שטעלט אָן, —
די סאָוועטנמאַכט, די קאָמוניסטישע,
זי האָט דאָס באַוויזן, געטאָן.

דער אייביקער, ווינטיקער וואַנדערער
צופוס און אויף שיף און אויף באָן, —
ער ווערט איצט אַ נייער, אַן אַנדערער
אויפן וועג קיין בירעבידזשאַן.

ערשטע פיאָנערן

ערשטע פיאָנערן, —
פרייד אין אייער לויג, —
יידן וועלן ווערן,
יידן זיינען שוין!

פונעם טייך די בירע
ביון טייך בידזשאָן
לענגאויס, ווי אַ ווירע
שוין אַ וועג פאַראַן.

בירע און בידזשאָן,
נישט ווייט איז דער אַמור
און עס איז פאַראַן
אויך אַ טייך, קולדור.

פרייען זיך די אויגן,
וואו עס פאלט דער בליק
אויף די פעלדער סטויגן,
דא און דארטן א פאבריק.

ערשט געווען דא גריבער,
ערשט געווען איז וויסט, —
איצטער שטאלן, שטיבער,
רויך פון קוימענס גריסט.

זעט די זון טאג־טעגלעך
און לעוואָנע דורך די נעכט, —
אלע דא פארמעגלעך,
און נישטאָ קיין קנעכט.

ערשטע פיאַנערן, —
פרייד איז אייער לוי, —
יידן וועלן ווערן,
יידן זיינען שוין!

סאָוועט מיט סאָוועטן

דאָס קליין, ווייס אידיש ציגעלע
אונטער דעם קינדס וויגעלע,
וואָס האָט געהאַנדלט
און געוואַנדלט
מיט שישי,
כאַמישי
און מאַפּטער,
מיט גאַרנישט
און מע טאָר נישט
אויפן קלאַפּטער,
מיט מייסיס,
טאַלייסיס
און טפּילין,
מיט פאַרוואַרלאַזטע מילן

אויף מערק
פון די בערג
און די טאלן,
וואָס האָבן קיינמאָל קיין מעל נישט געמאַלן.

דאָס קליין, ווייס אידיש ציגעלע
אונטער דעם קינדס וויגעלע,
וואָס האָט געהאַנדלט
און געוואַנדלט
מיט מישעבירעכס, איילמאַלעס,
מיט ווינט פאַר די פאַלעס,
וועט מער נישט האַנדלען
אפילו מיט קיין ראַזשינקעס און מאַנדלען.
נאָר זיין וועט דאָס אַ ציג צווישן ציגן
און די קינדער אין די וויגן
וועט מען נישט פאַרוויגן
מיט קיין ליגן.

11 וואָס ?

אַ ציג אויפן גראָז,

וואָס מעקעט

און בעקעט

און דרייט מיטן בערדל

לעבן אַ פּערדל,

אַדער אַ קו,

גיט דאָך רו

און מאַכט דאָס לעבן שענער.

אַט הערט, ווי די הענער

מיט די גילדענע קאַמען

קרייען צוזאַמען

צום גלי פון אונדזער פרימאַרגן,

וואָס גייט אויף אָן זאַרגן.

אַט זעט, — אַ איד אַ געוואַגטער,

טרייבט אַ שטאַלענעם טראַקטער

און ער לאַכט אַזוי מונטער.

די ערד גיט זיך אונטער

מיט פרייד.

א איד אין א שיפל שפרייט
איבער וואסער פון בירע מיט נעצן.
ווען טאג וועט זיך זעצן
אין גילדענעם גלי,
וועט זיך טאן א צעבלי
אן אונט-געזאנג
לעקאוועד דעם פישערס געפאנג
אזוי הערלעך און אפן.
ווינטן פון מיזרעך און מיירעוו און דארעם און צאפן,
צעטראגן אומעטום דעם כידעש ;
— אוי, הערט נאר, מען רעדט דאך אויף יידיש
און נישט וועגן האנדל
און וואנדל,
קויפן,
פארקויפן
אויף מערק, און אין קראמען,
נאר מען רעדט גאר פון לאמען,
וואס אין שטיינער זיך קלאמערן,
נאר מען רעדט גאר פון האמערס, וואס האמערן
איבער טשוועקעס אויף ברעטער. —

עס שרייבט מיר מיין פעטער,
אז אויף ערד נאך ביז איצט נישט באַרירט
בויעט זיך קאַלווירט נאך קאַלווירט.
ער שרייבט אויך מיט גליענדיק גליק
פון דער נייער פאַבריק
אין בירעבידזשאַן
און פון דער באַן,
וואָס ברענגט אידן פון קאַשווקע,
יאַניווקע,
קאַזלאָווקע,
שעפעטאַווקע,
וואָס געדענקען נאך די שווערע געראַנגלען
מיט דעם וויסטן פעטלורען, דעם פינצטערן
וואַנגלען
און דעם הינטישן זון באלאַכאַוויטש,
אַבער זיי ריידן מיט ליבשאַפט פון די כאַוויירים :
סמידאַוויטש
קאַלינין
און לענין.
מען רעדט אויף דער היימישער שפראַך, —

דעם פאָשעטן, זאָפטיקן יידיש, —
די שפראַך פון פאָלק און פראָלעטן.
און וואָס איז דער כידעש ?
אַ פאָשעטע זאך, —
מיר בויען דאָך איצט אַ סאָוועט מיט סאָוועטן !

אַקשאַנעסדיק

ביי דעם טייך, די בירע, —
בייסנדיקע פרעסט,
נאָר אַקשאַנימדיקע אירע
קלאַמערן זיך פעסט.

אַז מען האַלט אין ווערן,
שלאַגט מען זיך מיט מוט, —
ביי די פּיאַנערן
קאַכיק איז דאָס בלוט.

פרעסטל בייסט אַן אויער,
פרעסטל בייסט די נאָז,
דאָך אויף ערד, דער רוייער
טוט מען זיך אַ לאַז.

פראָסט וועט ווערן אייגן,
ווי אַ פראָסט אויך קאָן,
וועט נישט מער אַנטקעגן
שפּרינגען, ווי אַ האָז.

רויטלעך בלויז דאָס פּאַנעם
און די נאָז אויף שפּאַס,
און נישט מער קיין סאַנים —
מענטש און פראָסט אין גאַס.

לעגערנדע

איינער אין אַ כאַמעט,
צווייטער אין אַ צוים,
דריטער דעם נערטאָמיד
האַט געוויגט אין רוים.

האַק האַט גיך געהעקלט
אַקשאַנעסדיק אין האַנט,
שטיין האַט זיך געברעקלט
איבער גאַנצן לאַנד.

ערד האַט זיך געגעבן,
אויך אַזוי דער וואַלד,
ביז עס האַט דאָס לעבן
הילכיק אויפגעשאַלט.

איצטער שאַלט עס הייליק,
גליקלעך און צעשיינט, —
יעדערער זיין כיילעק
האַט פאַר זיך שוין היינט.

הימל פול מיט כידעש
האַט געקוקט אַ צייט,
ווי אַ לאַנד, אַ יידיש
שפרייט זיך ברייט און ווייט.

בעציבער

מען בויעט בעציבער
שטאלן פאר רינדער,
ליכטיקע שטיבער
און שולן פאר קינדער.

מען בויעט אויך מילן
אין אלע קאלווירטן, —
עס ליכטן אויף צילן
אין לאנד ערשט-בארירטן.

און כמארעט מיט פליגן
די ריזיקע טייגע ? —
מען וועט זיי באזיגן,
האָט כאַטש קיין דייגע.

דער דאָר וועט פאַרזייען,
דער זעלבער וועט אַרבן, —
ער וועט זיך נאָך פרייען
ביים בינדן די גאַרבן.

בלויז מיד נאָר נישט ווערן,
זיך שלאָפן נישט לייגן, —
זיי וועלן אונדז ווערן,
זיי זיינען שוין אייגן.

עס טראָגן זיך בסורעס
פון לאַנד ערשט באַרירטן
פון אַקערס אין שורעס
אין נייע קאָלוירטן.

עס היילט אויס דעם צווייפל
די ערד דאַרט, די רויע, —
אַ פאַס דאַרף אַ רייפל,
עס גרינט שוין די סויע.

היינט שניידט מען דאָרט היי

אַז אונדז איז באַשערט
אויף אַ נייער ערד
פּיאָנערן
צו ווערן
איז געזאַנג
אינעם גאַנג,
איז ליד
אין די טריט!

עס אילן די הענט
און עס וואַקסן אויס ווענט
פאַר שטיבער און שטאַלן,
פאַר שולן און זאַלן,
פאַר רינד,

פאַר קינד
און פאַר זיך, —
גיך, גיך,
קאַלזמאַן דער זומער נאָך שיינט, —
היינט
שניידט מען דאַרט היי, —
העי, העי!
דאָס היי דאַרף האָבן נאָך שניטער,
ווייל ווען האַרבסטיק געוויטער
וועט קומען
און ברומען
מיט ווינטן פון צאָפן,
וועט שווער זיין צו שלאָפן.

די קו
וועט נישט געבן קיין רו,
דאָס פערד
נישט זיין וועט גענערט,
די ציגן
וועלן טרויעריק די הערנערלעך וויגן

און די שאַף
וועלן וויינען פון שלאַף.

הע' דו!

און אויך דו!
דאָס היי דאַרף האָבן נאָך שניטער, —
אַ צווייטער, אַ דריטער
אויף גיך
נעם אויף זיך
אַ געוועט,
ווייל באַלד איז צו שפעט.
דער ווינט זאָגט אָן אויף אַ רעגן
עס קאָן זיך אַ הויב טאָן דער טייך צו די ברעגן
און דעמאָלט, — די וועגן!

הע', דו,

און אויך דו.
דאָס היי דאַרף האָבן נאָך שניטער, —
אַ צווייטער, אַ דריטער

מיטן טייך אין געוועט,
נישט גערעדט,
נאָר געטאָן, —
עס שטייט דאָך אין קאָן
אונדזער היי,
העי!
העי!

עס איילן די הענט, —
אַ טרייסט פאַר די אויגן.
די אַרבעט, — זי ברענט,
עס וואַקסן די סטויגן!

קאָלױרט

אַזוי ווי דער פידל
אין האַנט פונעם פידלער, —
דער שלאָג פונעם רידל
אין האַנט פונעם רידלער.

און ווער ביי דעם קוימען
און ווער ביי דעם טראַקטאָר, —
עס נעמט איין די רוימען
אַ מענטש אַ געוואַנטער.

די האַמערס, — זיי קלעפלען
אויף ווענט און אויף דעכער, —
דאָס לאַנד וועט זיך טרעפלען
אַלין העכער און העכער.

אַ מענטש מאַכט דאָרט שיכלעך,
און אַנדערע העמדער,
און דער וואָס שרייבט ביכלעך,
איז אויך נישט קיין פּרעמדער.

קומט אַוונט ביים פייער,
מען זיצט דאָרט אינאיינעם, —
געראַטן איז האַיאַר,
עס פעלט גאַרנישט קיינעם.

די אויפּעס, די רינדער
אין ליבשאַפט זיך פאַרן,
די אַלטע, ווי קינדער,
זיך שפּילן אין קאַרן.

און לייגט מען זיך שלאָפן,
דער שלאָף איז אַן זאַרגן, —
איז נאַכט שוין אַנטלאָפן,
ברענגט פּרייד דער פּרימאַרגן.

אונדזערע טייכן

אַ שאַד וואָס די לירע
אַרויס איז פון מאַדע, —
איך וואָלט צו דער בירע
געשפילט איצט אַן אַדע.

אַן אַדע אַ פראַסטע,
אַז האַרץ וואָלט צעגאַנגען
פאַר נעצן געלאַזטע
אויף פיש דאָרט צו פאַנגען.

די מוידן, די יונגען
אויף וואַסער פון בירע, —
עד, וואָלט עס געקלונגען
מיין האַנט אויף דער לירע.

עס טרעפט אַ סאַקאַנע, —
באַהיט זאָל מען ווערן, —
עס שיינט די לעוואַנע!
עס היטן די שטערן!

אַ שאַד, וואָס די לירע
איז איצט אַ שאַבלאַנע,
אַזוי ווי די שירע
צו בלאַסער לעוואַנע.

נאָך גוט, וואָס פאַראַנען
אויך אַנדערע טייכן, —
אַט וועל איך בידזשאַנען
מיט בירען פאַרגלייכן.

און ביידן צום דריטן, —
אַמור איז דער גרעסטער!
זיי וועלן באַהיטן
די ברידער, די שוועסטער.

א מוסטער געריכט

אין קלוב זאל „דער ערשטער מאי“
א מוסטער געריכט ווערט געפירט, —
פרעזידיאום באשטייט דאָרט פון דריי
יורי איז דער גאַנצער קאָלוירט.

פאַרקלאַגט איז די פּוילקייט, וואָס איז
פאַר ווייטערן אויפבוי אַ שטער, —
אַ דורכרייס, אַ ביטערער ריס,
וואוהין מען טוט זיך אַ ווענד און אַ קער.

אין פּלאַן נייע הייזער דאָך זיבן
און פאַרטיקע זיינען בלויז פיר,
שפיטאַל נישט פאַרענדיקט געבליבן,
אין גאַרקין נישט פאַרריכט איז די טיר.

פארוואָס נישט געענדיקט דער שטאַל ?
די שול איז נישט פאַרטיק, — פארוואָס ?
עס שטראַפט זיך דער אוילעם אין זאַל,
נישט אויסגעפילט האָט מען די מאַס.

געלאָזן אין פעלד האָט מען קרויט,
די מיטיקן שלעכטע אין קיך,
אַן טאַם באַקט דער בעקער דאָס ברויט,
צו קליין די פראָדוקציע פון שיד.

די לאַמפן אין זאַל שיינען מאַט,
פאַרשעמט קוקט אַרונטער די פאַן.
— כאַוויירי, ווער גיט אונדז אַ ראַט ?
— כאַוויירי, וואָס זאַלן מיר טאָן ?

און פלוצלונג עס שפּרינגט אויף אַ שוסטער
און ביילט זיינע פויסטן צונויף :
— כאַוויירי, יעדער איינער אַ מוסטער !
— כאַוויירי, מיט מוט באַרג אַרויף !

און נאך אים אַ צווייטער, אַ דריטער, —
דער זאל איז איצט פול מיט געשריי,
עס שווערן די שניידער, די שוסטער, די שניטער,
אַז בעסערן וועלן זיך זיי.

די פאן איז פאַרשעמט שוין נישט מער,
די לאַמפּן, זיי ברענען איצט העלער, —
וואָס געווען איז געווען ביז אַהער,
אויף ווייטער דער טעמפּ וועט זיין שנעלער.

די קעכין, — די כאַווערטע עסטער,
שרייט פריילעך צום אוילעם געדיכטן :
— איך האָב פאַר אייך, ברידער און שוועסטער,
אויף מאַרגן גאַר נייע געשמאַקע געריכטן.

עס שמייכלט דער פאַרויצער ברייט,
עס שמייכלען געהילפן דערלעבן, —
די פוילקייט פאַרמישפעט, — עס יואוולט די פרייט
פאַר בעסערן, שענערן מוסטער פון לעבן.

אין גומענע שטיוול

ווען איך טו זיך א דערמאן,
אז בערל כאיע סאַרעס
איז א פישער־יונג אין בירעבידזשאַן,
קומען מיר אויפן זין שווערע געמאַרעס
און שמאַלינקע פלייצעס.
מיילע יאַנקעלע שמייסער, פאַרשטיי איך, —
א יונג מיט אַ בייטש, ביי פערד און ביי לייצעס,
וואָס שטענדיק: — אַט לויף איך, אַט גיי איך! —
נו איז ער קיין בירעבידזשאַן אַזש דערפאַרן,
אַבער בערל כאיע סאַרעס, —
איז טאַקע די וועלט אַזוי אַנדערש געוואָרן?
איך פרעג זיך קעסיידער, צי וואָר איז
אַט דאָס וואָס איך לייען אין בערלס אַ בריוול.
ער האָט אויך אַ בילד מיר געשיקט פאַר אַן
איידעם, —

א יונג אין צוויי גומענע שטיוול,
צווי ווי עס וואָלטן זיינע זיידעס
שוין דוירעס
ביים פישפאנג געזונגען, געוואולט
און נישט קיין סייפער-טוירעס
געשריבן אין זיך אין מיקווע געטויוולט.

אײַן קוק און עס ווערן נישט זאָט מיינע אויגן
און זיינע אויף מיר, — זיי שמייכלען דערפרייטע, —
די נאַרישע ספייקעס, וואָס טויגן ?
אַט זע איך די פליצעס צעוואַקסענע, ברייטע,
די פיס אין צוויי גומענע שטיוול
און ווערטער אַזעלכע קלאַרע
צו מיר אין זיין בריוול : —
איך לערן נישט מער קיין געמאַרע,
איך צייל נישט אין הימל קיין שטערן.
די הימלען דאָ ברייטע און קלאַרע,
די וועלדער מיט הירשן און בערן
און טיגערס, — אַ סוואַרע,
אַז דאַרטן זיינען אויצרעס פאַרבאַרגן,

וואָס וואָרטן צו ווערן דערקענט
פֿאַרן ליכטיקן מאַרגן
דורך מענטשלעכע הענט.

אַזוי שרייבט צו מיר בערל כאַיע סאַרעס
און פרייד גייט אויף פון זיין שרייבן, —
די בערג זיינען אויך נישט קיין אַקאַרעס,
און מען וועט זיך צו זיי אויך דערקלייבן.
נאָר ער האָט ליב נעצן פֿאַרוואַרפֿן
און פיש פון די טייכן צו פֿאַנגען. —
ער לאַזט מיר אויך וויסן, אַז זיי באַדאַרפֿן
אויך דיכטער מיט נייע און פרישע געזאַנגען.

ער פרעגט : געדענקסט נאָך דאָס קרעמל,
וואָס מיין מאַמע האָט געהאַט אויפֿן מאַרק ? —
אַ קרעמל פון ברויט און פון זעמל, —
איז געקומען אַ טאָג און דערלאַנגט אויפֿן קאַרק
און געמיינט וועלט גייט שוין אונטער,
צום סוף איז אַ וועלט אויפֿדאַסניי אויפֿגעאַנגען, —

ווען דו וואַלסט געזען, ווי מען אַרבעט דאָ מונטער!
ווען דו וואַלסט געהערט אונדזערע נייע געזאַנגען!

אַזוי שרייבט מיר בערל אין אַ בריוול
און איך לייען און ציטער פון כידעש, —
בערל כאַיע סאַרעס אין צוויי גומענע שטיוול
און זיין וואָרט אַזוי פריש און אויף יידיש!

ניי-יידיש

מיינע טריט האָבן נאָך נישט געטראָטן
נישט אינעם ליכט און נישט אינעם שאַטן
פון דיינע פּלאַכן, טאַלן און דיינע בערג.
ווי גוט וואָס עס וועלן נישט זיין קיין מערק
און קיין יאַרידן
פאַר יידן
אויף צו האַנדלען
און וואַנדלען
אין דיינע דערפער און שטעט.
אין סאַצגעוועט
אויף אויפרייסן ערד
איז אונדז ביי דיר באַשערט.
מיר וועלן מיט האַמערס, רידלען אין די הענט
אָוועקלייגן אַ פונדאַמענט
פאַר נאָך אַ לאַנד

איז דעם פאַרבאַנד
פון די סאַוועטן.
בלויז דיניקע שטאַכעטן
וועלן אַפטיילן אונדז פון זיי.
איין קאַרוועל-געדריי
איבער ריזיק גרויסן קאַלעקטיוו.
איין גרויסע שיף
און ווי גוט איז,
וואָס באַזונדער די קאַיוטעס.

נישט געזען האָבן דיך מיינע בליקן,
נאָר איך בוי מיט ליבשאַפט בריקן
צו דיר פאַר מיינע טריט.
נעם צו דערווייל פון ווייט מיין ליד
און וועסטו מיינע הענט באַדאַרפן,
וועלן זיי, ווי שאַרפן
פון רידלען, העק און זעגן
זיך רייסן איבער דיינע וועגן
צו בויען דיינע דערפער, דיינע שטעט.
איז סאַצעוועט
אויף שנעלערן פאַרזיי,

אויף שניידן היי,
 קארן און ווייץ
 איז אזא רייץ
 פארצן.
 בירעבידזשאן.
 איך זע דעם ערשטן איבערוואַנדערער,
 וואָס איז שוין איצט ביי דיר אַן אַנדערער.
 אַמאָל אַן הילפלאָזער אויף די וועגן
 האָט ער געזוכט פון קעלט און רעגן
 אַן אָפּדאָך, וואו סע נישט איז
 און איצט, צוויי ברייט-צעשפּאַנטע פיס
 אויף דיין ערד,
 וואָס ווערט
 אים נאָענט, ווי צום קינד דער מאַמעס בריסט.
 דו ביסט
 אין שעטעך ווייט פון מיר,
 נאָר זינגען, זינגען שוין צו דיר
 מיינע טריט
 דאָס ליד
 פון אייגנס,

וואָס איך האָב אונטערוועגנס
אין דיר דערקענט.
אַקשאַנעסדיקע הענט
וועלן באַזיגן
אַלע זלידנע פליגן
אויף דיין ערד.
אַזוי ליכטיק ווערט
פון קאַסע־קלאַנג
אויף זאַנג
און פון דעם וואַלצנוויג
אין דער פאַבריק.

ט אַווכאַז,
קאַלכאַז,
קאַלווירט און קאַלעקטיוו, —
אַ כאַווער האָט מיר אין אַ בריוו
אַט די נייע ווערטער צוגעשיקט, —
האַבן זיי זיך פריילעכע פאַר מיר צעוויגט
מיט כידעש
און ני־ידיש,

ווי פאטשעריי פון יונגע פייגל-פליגל, —
איך ריגל
אויף די ריגלען איבער מיינע טירן
און לאז זיך פירן
פון זיי
צו נייעם פארזיי,
צו נייעם פארמעסט
מיט היצן און מיט פרעסט
און וועט מען דארפן
מעסערס שארפן
דעם נעכטן
צו פעכטן
איז דאס קעדיי,
ווייל פרי
און אן זארגן
ווינקט דער מארגן
פון בירעבידזשאן
צו אונדזער קלאן.

אונדזער שאַכן יאַפּאַן

די פאַרשלאָפּענע ערד אין בירעבידזשאַן
וועקט זיך פון פּלוצלונגדיקע קוילעס יאַרידישע.
עס גלאַצט מיט די אויגן דער שאַכן יאַפּאַן
אויף די איבערוואַנדערער, די יידישע.
מען האָט ביז אַהער ניט געזען קיין געוואַגטערס,
ווי דאָס, וואָס גייט אָן אויף יענער זייט גרענעץ.
געקומען מענטשן מיט לידער און טראַקטאָרס
און אָפּגעווישט דעם ריזיקן גענעץ,
וואָס האָט דאָס מויל דאַרט געצויגן, געריסן.
געקומען מענטשן פון ווייטן און זיך איינגעביסן
מיט אַקשאַנעסדעקע נעגל און ציין
אין דער ערד, אין דעם בוים, אין דעם שטיין.

עס גלאַצט מיט די אויגן דער שאַכן יאַפּאַן
 און ווייסט ניט צי שעלטן, צי בענטשן
 און די פאַרשלאָפּענע ערד פון בירעבידזשאַן
 וואַכט אויף אונטער טראַטיקע טריט פון די מענטשן,
 וואָס זיינען געקומען פון ווייטן אויף איר.
 עס קוקן מיט נייגער די בערג און די טאַלן,
 ווי מענטשלעכע הענט טוען זיך דאָ אַ צעפיר
 און נעמען די ערד איבערמאַלן, —
 וואו אַ קאַרטש, צי אַ זומפּ, צי אַ גרוב
 דאַרט אַ גאַרטן, אַ שטאַל און אַ שטוב;
 ביז אַהער דאָס זשומען פון פליגן און קלאַפּן פון שלאַנגען
 און איצטער מאַשינען און מענטשן געזאַנגען.

ביים מיזרעכדיקן טיך, דעם אַמור
 די קאַמאַרן אין שוואַרצע וואַלקנס געדיכטע
 ווערן פאַרשוואונדן ביים אויפשטייג פון אַגריקולטור.
 עך, וועט עס די נייע און נייסטע געשיכטע
 האָבן צו שרייבן און שרייבן פאַרשרייבן
 וועגן ראַשיקן אויפבוי ביי אַמורישיע ברעגן.
 יידישע פּאַסטוכער טשערעדעס טרייבן,

יידישע אַרבעטער מיט האַמערס און זעגן, —
מיט פריידיקן ווילן און אויפבוי אין קאָל
שלאַגט די האַק אויף באַרג און אין טאָל
איבער ערד פון בירעבידזשאַן, —
עס קוקט מיט פאַרגאַפונג דער שאַכן יאַפּאַן.

ער טראַכט זיך, איז אָט וואָס עס טוט דאָרט
די רויטע מאַכט פון די אַרבעטער ראַטן!
נישט בלויז מיט דער פראַזע פון וואָרט,
נאָר מיט קלאַרע און אָפענע טאַטן
באַווייזט זי דער וועלט דאָ אַ מוסטער.
דער נעכטיקער באַטלען, דער קרעמער
איז היינט דאָ אַ סטאַליאַר, אַ שוסטער, —
אַ פרייד, כאַטש נעם שעפּ מיט אַן עמער
און טייל אויס איבער גאָרער ערד צו די מענטשן.
עס וואַקלט דעו קרעמער, נאָר וואָרט אויף צו בענטשן
דעם יידישן אויפבוי אין בירעבידזשאַן
צאַפּלט אויך אינעם אַרבעטער־האַרץ פון שאַכן יאַפּאַן.

די בריק צום צוריק

ווען הימל און וואַלקנס שווער און געדיכט, —
וואָס פאַר אַ ווערט האָט דאָס כײלעוון ליכט
און אויך די האַוודאַלע.
אַ וועלט וואָס שפּילט שלעכט איר ראַלע
באַדאַרף מען מאַכן „אל מלא
רחמים וחנון“,
און דערנאָך צי צופּוס, צי אויף באַנען,
זיך יאָגן
און טראַגן
אויף וועגן און שטעגן,
דער נייער אַנטקעגן.
די אַלטע מענוירע,
דעם ווילנער גאַענס טוירע,

דער הייליקער רעבע,
וואס האט אַ קוגל געמאַכט פון קאַבעבע,
דעם קאַזשניצערס בערדל,
מאַשיעך אויפן פערדל !

אַמאָל איז געשען ! —
מען האט שוין געהערט און געזען ! —
זיידעס און באַבעס
האַבן אויף שאַבעס
געקוליעט קאַטשקעס און גענדזלעך,
זיידענע פרענדזלעך
אויף אַן אַלטן פאַרויכעס,
אידן מיט קויכעס
זיינען לעהאַכעס דעם סאַמעך-מעם
אויף קידעש האַשעם
געגאַנגען.
אויף אַלע ביימער איז מען געהאַנגען
און די פאַרבליבענע,
צעטרעבענע,
האַבן אויף אַלע וועגן

און שטעגן
געלויבט זיין הייליקן נאָמען, —
ברוך הוא ושמו אמן ואמן
און דערנאָך ? —
די אַקסן אין יאָך
שפּאַנען מיט די הערנער אַרונטער
אַפּילע ווען די זון איז צערויטלט ווי צונטער.

ש ל ו י מ ע מאַלכו האָט געוואָלט,
דער מאַהאַראַל האָט געזאָלט
און דער אוילעם, —
דער גוילעם
איז אויפן בוידעם געלעגן.
דער באַלשעם האָט אַ ניגן
געזונגען, געזונגען, געזונגען
און קלויסטערס האָבן געקלונגען
איבער מערק און יאָרדן
און ווידער האָט מען יידן
געפייניקט, געשאַכטן, —
די מאַמע, די צנוע האָט געפּלאַכטן

זאָפּרענדיקע קאַלע
און די טאַכטער, די קאַלע
האַט אין איר כאַסענע-נאַכט
אַ מאַטאַנע געבראַכט
זיך אליין,
יונג און ריין
מיט די געפילטע פיש פון דער פּאַן
צו דעם שיקערן פּאַן.

ד' זידעס און באַבעס, —
הייליקע, צעריטענע שקראַבעס,
וואָס האָבן די בלאַטע געקנאַטן
און צו דער מיקווע געטראָטן.
איזיקע צעפלעך,
ווי ביינערנע קנעפלעך
אויף זייערע שאַלן און בערדלעך
און פאַרמעסט
מיט די ווינטערדיקע פרעסט.
מיט פּערדלעך
איז בלוז דער פּאַריץ געפּאַרן, —

איך געדענק נאך די קאטש אויף רעסאָרן,
די פערדלעך מיט פארבינדענע עקלעך
און די מעשענע גלעקלעך.

אַמאָל איז געווען!

אַמאָל איז געשען! —

אַבער איצטער געשעט דאך נאך מערער!

די שאַף כאַפט אויס ביי דעם שערער

די שער פון די הענט.

און זע סאַראַ פייער עס ברענט

און פאַרלענדט דעם פונדאַמענט

אויף וואָס דער נעכטן איז געשטאַנען.

באַנען,

עראַפלאַנען

אין אייליקן וואַנדער

טראַגן פאַנאַנדער

דעם רייעך פון יערן,

געבערן

און ווערן

אין דער איצטיקער מינוט.

בלויט
רינט.
ווינט
בלאזט
און לאזט
הינטער זיך האַרבעס
פון כורוועס,
וואָס האָבן כאַרעוו געדאַרפט זיין שוין לאַנג.
דער קלאַנג פון פאַרגאַנג
קלינגט מער נישט מיט טרויער
צום אויער, —
סיידן ביי אַ פאַרלאָזענעם מויער
אַ פאַרלוירענער שוימער ביים טויער,
וואָס קראַצט מיט באַדויער
דעם אייגענעם אויער.

ליד,
צי טריט,
וואָס שפּאַנען צום מאַרגן איז שענער
פון אַלערליי פענער,

וואָס האָבן דעם נעכטן באַצירט
און צו גאַרנישט געפירט.

לידער

פון שוועסטער און ברידער,
וואָס זיינען דאָ
אין דער איצטיקער שאַ,
ווערן געזונגען בעציבער
און קלינגען אַריבער
דאָס ליד פונעם קאַזשניצערס בערדל
און דאָס ליד פון מאַשיעכן אויפן פערדל,
וואָס רייט אויף דער בריק
צום צוריק.

אוי, ליקערדיק,

שיקערדיק
איז דער קלאַנג,
דאָס געזאַנג
אינעם קאַל
צום אַמאַל

און אמאל
און אמאל.
אבער די בריק
צום צוריק
הענגט אויף פאפירענע שטריק, —
זי וועט זיך צעפאלן!
זי איז שוין צעפאלן!

פריילעך

איך האב ליב מענטשנגעדערענג, —
עס איז ענג,
אבער פריילעך, —
אנטקעגן וואס זשע דערצייל איך
וועגן דעם ? —
רעב ייסראָעל באַלשעם
האַט ליב געהאַט בייםעלעך, גרעזעלעך,
ציגעלעך, קעלבעלעך, העזעלעך,
פרישינקע קעזעלעך,
קינדישע נעזעלעך
און כאַלע מיט פוטער
איך אויך — אַז עס מאַכט זיך אַ טאַג אַ גוטער
ווערט דער יאָך
פון דער וואָך

אויפן רוקן פון מאַנטיק
נישט קאָנטיק.

היינט זיינען ביי מיר געסט, —

אייגענע מענטשן!

וועט מען עסן און בענטשן!

— עסט! עסט!

ליבע געסט

און לאַזט גאַרנישט ניט איבער.

די ווענט פון אונדזערע פריערדיקע שטיבער

שאַקלען זיך, בלייבן זיך, פאַרשווינדן.

די שינדער

שינדן

פון אונדזערע קינדער

צו שטיקלעך.

זיי לאָזן בלויז איבער די שטריקלעך

לעזיקאַרן

אויף יאָרן

פון אונדזערע קינדערשע וויגן, —

זיי וועלן מיסטאָם אַמאַל ליגן

אין מוזעאומס,
מאווזאלעאומס
צו דער פרייד פון די אַנטיקן קלייבער,
היסטאָרישע ראַמאַנען שרייבער,
וואָס וועלן פון אונדז דערציילן
אין ביכער פון גאַנצע פיר טיילן.

אײַ האָב אַזוי ליב מענטשגעדרענג, —
עס איז ענג,
אַבער פריילעך, —
אַט זיינען דאָ מענטשן, — דערצייל איך, —
עס ווערט גרינגער דאָך בלויז פון דערציילן,
כאַטש מיין ליד האָט דערווייל נישט מער ווי
דריי טיילן.
דעם פערטן וועל איך נאָך דערציילן!